

LURI, Gregorio: *Los muchos callan y los pocos gritan. Reflexiones breves de un filósofo original: Jaume Balmes,* Rosamerón, Barcelona, 2023.

Xavier Baró Queralt

Universitat Internacional de Catalunya

En més d'una ocasió s'ha afirmat que, per a molts, Balmes indica només un carrer de moltes poblacions de Catalunya. S'hi podria afegir, també, el nom d'una sala de multicines de Barcelona. I, si emboliquem més la troca i relacionem el nom de Balmes amb el de Luri, veurem que a la capital de Catalunya existeix un restaurant de cuina japonesa, situat també al cèntric carrer barceloní, que porta el nom de Luri. Paradoxes del destí.

Deixant de banda aquestes anècdotes, que només palesen un determinat estat de les coses (marcat per la desídia cultural), és cert i evident que Jaume Balmes és, en general, un gran desconegut, o bé el que és gairebé pitjor: un conegut farcit de tòpics i d'imprecisions. Se l'ha etiquetat com a capellà ultraconservador, filòsof prescindible, apologeta superat i autor d'*El criterio*, un llibre que, cal remarcar, va estar present a moltes llars catalanes durant bona part del segle XX. Aquest, però, és un altre tema, que ha estat treballat amb precisió per Ignasi Roviró Alemany. Sigui com sigui, certament la fortuna no va ser generosa amb Balmes. Fracassà com a activista polític quan proposà una solució al conflicte carlí. També fou criticat despietadament arran de la publicació de l'opuscle Pío IX quan defensà la separació entre el poder polític i la religió. Per acabar, el franquisme, amb la seva particular sensibilitat, el vindicà com un dels seus. En la conferència de la commemoració anual de la mort de Balmes pronunciada el 1950, l'orador del moment afirmà, ben convençut: "¡Ahí es nada señores!: la Cataluña de Prim, la Cataluña del Bruch... Esto es, ¡la auténtica Cataluña que tanto será siempre como decir una de las tierras más españolas de España!". Així doncs, no ha de sorprendre que, fins fa ben poc, Balmes hagués quedat relegat a l'oblit, i que hagi quedat ben lluny el temps en què Miquel Batllori afirmà que el pensador de Vic sempre fou més disputat que discutit. Probablement ara hauríem de dir que ni disputat ni discutit, sinó oblidat i menystingut.

Afortunadament, Gregorio Luri ha dut a terme una tasca ingent llegint la prolífica obra de Balmes (11.200 pàgines) i, tot seleccionant una sèrie de màximes, ara podem llegir-lo sense la màscara que ha acompanyat el tòpic balmesià. La selecció de Luri ens mostra un Balmes sense prejudicis i és el moment en què ens topem amb un pensador subtil i intel·ligent i, sobretot, un esperit lliure i bon coneixedor del gènere humà. Luri s'ha centrat sobretot en el Balmes periodista i sociòleg, tot i que també ha inclòs alguns fragments de les seves obres filosòfiques i apologetiques, com *El protestantismo comparado con el catolicismo en sus relaciones con la civilización europea*.

L'obra s'estructura en 15 apartats que ens permeten endinsar-nos en el Balmes incisiu i punyent, sense deixar de ser racional i cabal. A càrrec de

Balmes i sota el guiatge de Luri, el lector es va capbussant en les reflexions del pensador vigatà, ja sigui sobre qüestions de política (“La vida política y el arte de gobernarla”, “La vida política, sus entusiasmos y sus fanatismos”), de reflexió moral (“La libertad y su falta”, “El arte de pensar bien” o “La atención al cuidado de sí”, entre d’altres) o fins i tot sobre l’anàlisi de diversos personatges il·lustres (“Nombres propios”). Cal destacar, per al coneixement del Balmes més íntim, l’apartat en què el pensador se’ns mostra a si mateix (“Balmes por Balmes”). En aquest, s’inclou també la transcripció de la famosa “Vindicación personal”, escrita el 1846.

Fins aquí, ha parlat el pensador de Vic. Només aquesta antologia balmesiana ja pagaria la pena. Però Gregorio Luri ens presenta un brillant epíleg en el qual ens comparteix les seves reflexions per ajudar a contextualitzar la figura de Balmes (“Jaume Balmes, el destino de un hombre libre”). Aquest epíleg és, sens dubte, un colofó d’or per apropar-nos a un pensador que, com hem dit, ha caigut en un injust i dolorós oblit. Luri aconsegueix, només amb una vintena de pàgines, apropar-nos a la vida (tan breu) de Balmes i alhora ens mostra què és el que ens pot dir el vigatà als lectors del segle XXI.

En definitiva, quan es citi el nom de Balmes, el lector de l’obra de Luri ja no podrà vincular-lo només a un carrer, ni tampoc a un capellà integrista. Gràcies a la feina feta per Luri, Balmes ha tornat a les llibreries. Així, ha tornat a interpel·lar-nos el destí d’un home que fou combatut pels integristes, que el titllaren de liberal i que també rebé crítiques dels progressistes, que el veieren com un home arcaic i desfasat. Ara convé llegir la síntesi de Luri, i atrevir-se a endinsar-se en l’obra de Balmes, de la qual, de ben segur, el lector n’aprendrà moltes coses, i podrà reconèixer-hi la vigència.